

NE REFORMĚ FINANCOVÁNÍ REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ

Plzeňský kraj odmítá centralismus ve středním vzdělávání

Plzeňský kraj patří mezi ty, o nichž je hodně slyšet. A obvykle proto, že neváhá vyjádřit své výhrady ke změnám, se kterými přichází ministerstvo školství. Odmítá reformu financování regionálního školství, nesouhlasí s podobou společného vzdělávání. Svoje názory umí i zformulovat a bojovat za ně.

K tomu, aby kraj věděl, o čem mluví, potřebuje informace z praxe. Jedním z pramenů těchto informací je i pracovní skupina Vzdělávání.

Aktuálně se připravuje už desáté setkání zástupců zaměstnavatelů, škol, zřizovatelů i Západočeské univerzity. Témata, která řeší, vycházejí z Krajského akčního plánu, v rámci něhož pracovní skupina vznikla a funguje. Tak se v jejím rámci jedná o polytechnické vzdělávání, odborném vzdělávání, o podpoře podnikavosti, ale třeba i o kariérovém poradenství nebo o rozvoji škol jako center celoživotního vzdělávání a dalším vzdělávání dospělých. Vyhnout

se nemohou ani společnému vzdělávání, na které má ovšem zdejší kraj odlišný pohled od pojetí inkluze, jak ji ministerstvo školství v uplynulých letech nastavilo.

Scházejí učitelé – a bude hůř

„Musíme se zabývat i tím, že je nedostatek kvalitních a kvalifikovaných pedagogů, a to zejména právě v oblasti odborného vzdělávání. Jistě, je to problém, který sami nevyřešíme, ale můžeme podporovat všechny zainteresované instituce, aby měly větší zájem se jeho řešení věnovat,“ poznamenává Ivana Bartošová (KDU-ČSL), náměstkyně hejtmana Plzeňského kraje

pro oblast školství. Aby členové pracovní skupiny věděli, kde jsou slabá místa a na co se soustředit, nechal krajský úřad zpracovat analýzu věkové struktury pedagogů středních škol. Analýza věkové struktury pedagogů základních škol na území Plzeňského kraje bude následovat. „Krajská analýza vyšla dost špatně,“ upozorňuje I. Bartošová. „Hlavně v oblasti technických předmětů – v matematice, v chemii a hlavně fyzice se podstatná část pedagogů blíží důchodovému věku, v dohledné době jich bude hodně scházet. A velký problém bude i s pedagogy, kteří žákům poskytují odborné vzdělávání, hlavně v učebních oborech. Shánějí se velmi špatně, ani po současném zvyšování platů nejsou placeni tak jako jejich kolegové ve firmách.“ Právě s firmami školy spolupracují na tom, aby poskytovaly své odborníky, aby aspoň na částečné úvazky učili nebo v rámci jistého nadstandardu formou jednorázových akcí seznamovali učitele i žáky s trendy a inovacemi, jak postupně do praxe přicházejí.

Výhodou plzeňského regionu je také skutečnost, že tu existuje Techmania Science Center, s nímž podle náměstkyně hejtmana kraj a jeho školy velmi úzce spolupracují, kraj se na provozu Techmanie podílí i finančně. „Za to nabízí žákům i učitelům servis pro efektivní naplnění mimoškolního času technicky zaměřenými aktivitami, pomáhá v rámci dalšího vzdělávání i s obohacováním výuky technických předmětů ve školách,“ vysvětluje.

Řešení věkové struktury učitelů je podle I. Bartošové ještě obtížnější. „Nejsme na tom z hlediska republiky nejhůř, pomáhá nám, že tu máme pedagogickou fakultu Západočeské univerzity, jejíž děkan Miroslav Randa je v současnosti velmi aktivním členem pracovní skupiny. Přesto je to pro-

” *Neziskovky bez jakékoliv kompetence a odpovědnosti výrazně ovlivňují podobu školství.*

blém, který není možné přehlížet,“ říká náměstkyně hejtmana. Podtrhává současná pravidla pro odchod do důchodu, která stanoví, že závisí zcela na rozhodnutí pracovníka, nikoliv na dohodě (například) mezi ředitelem a učitelem. Ředitelé tak podle I. Bartošové mohou jen velmi těžko tvořit personální strategii, plánovat omlazení pedagogického sboru.

Mění se rétorika, legislativa zůstává

Jedním z hlavních témat pracovní skupiny Vzdělávání je i inkluze, konečně instituce speciálního školství jsou obvykle zřizovány krajem. S příchodem nového ministra Roberta Plagy se poněkud posunul pohled na potřebu speciálního školství a jeho místo ve vzdělávacím systému, i když legislativně se ještě nepodařilo odlišnost tohoto pojetí kodifikovat. Pravděpodobně na tom má podíl i kampaň některých neziskových organizací, kterým zamýšlené, byť nikterak zásadní změny vadily.

„Je to jeden z nešvarů dnešní společnosti – neziskovky bez jakékoliv kompetence

Ivana Bartošová

a odpovědnosti výrazně ovlivňují podobu školství. Snad nejvíc na to doplácí speciální školství, některé neziskovky se soustředí na fungování dětských domovů, komplikují jim fungování a práci. Je to smutné,“ křčí poněkud bezmocně I. Bartošová. Dodává, že kraje v této věci nemohou nic dělat, snaží se alespoň dávat najevo svoje názory v rámci připomínkových řízení v době přípravy novel vyhlášek a zákonů. „Problém je, že novelu vyhlášky o speciálním vzdělávání jsme zatím k připomínkování nedostali,“ trochu nespokojeně glosuje současnou situaci. Kraj se vyjádřil alespoň k neoficiálnímu textu, který mu poskytla zdejší silná komunita speciálních pedagogů.

„Mám pocit, že se poněkud posouvá jak rétorika ministerstva školství týkající se společného vzdělávání, tak dopad tohoto posunu na praxi,“ říká I. Bartošová, která

patří ke kritikům dosavadního pojetí společného vzdělávání, ačkoliv inkluzi rozhodně nezatačuje. „Bylo by dobře, kdyby se toto téma zbavilo jisté hysterické slupky a hledělo se na ně normálně, tedy jako na přístup, který má respektovat speciální potřeby dětí, který nevidí nejlepší zájem dítěte v jednostranném řešení, ale v nastavení podmínek, které jsou opravdu pro vývoj a vzdělávání dítěte nejlepší,“ vysvětluje. A kritizuje, že se situace vyhranila až tak, že proti sobě stály dva „nepřátelské“ tábory, které na sebe útočily a které navzájem neposlouchaly své argumenty.

„Přitom rozumná integrace je nezbytná, řadu let se taky ve školství běžně aplikuje. Ale v posledních letech jako by slovo ‚rozumně‘ vymizelo. Přitom na začátku změny byla i chvályhodná snaha pomoci finančně školám, které žáky integrují. Tak, jak to ale bylo uchopeno, to rozhodně věci neprospělo a školy se pochopitelně ‚integraci příkazem‘ bránily,“ popisuje situaci náměstkyně hejtmana.

S MŠMT se neshodli

I. Bartošová je toho názoru, že se při přípravě a zavádění současného pojetí společného vzdělávání (a připomeňme i roli rozsudku Evropského soudu pro lidská práva z roku 2007 ve věci D. H. proti ČR, který hovořil o diskriminaci Romů ve vzdělávání) přebíraly zahraniční vzory, které nerespektovaly českou historii a tradici velmi dobře vystavěného a zakotveného speciálního školství. „Pracovala jsem 15 let jako inspektorka, prošla jsem řadou speciálních škol a přesvědčila jsem se o tom, že s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami umějí tamější učitelé

Věk pedagogů SŠ zřizovaných Plzeňským krajem

	Poměr věku k týdenní hodinové dotaci výuky (relativně – %)		
	Do 34 let	35–49 let	Od 50 let
Plzeňský kraj	8,7	35,5	55,8
Gymnázia	11,6	42,7	45,7
SŠ s maturitou	9,2	40,3	50,5
SŠ integrované	8,5	30,9	60,6
SŠ bez maturity	5,8	30,9	63,3
Konzervatoř	5,0	43,7	51,4

Stárnutí pedagogů je fenomén, kterým se Plzeňský kraj zabývá dlouhodobě. Do budoucna se snaží předejít hrozcí krizové situaci, kdy budou hromadně odcházet starší ročníky pedagogů do důchodu a projeví se akutní nedostatek absolventů pedagogické fakulty. Tyto obavy jsou umocňovány očekávaným růstem počtu žáků středních škol po roce 2020.

Z analýzy Regionální rozvojové agentury Plzeňského kraje, o. p. s. ve spolupráci s odborem školství KÚ PK

► velmi dobře pracovat, že je v nich žákům dobře," konstatuje.

Problémem bylo v poslední době i to, že pracovníci poradenských zařízení naznačovali, že jsou pod tlakem, aby zejména děti s LMP doporučovali do běžných škol. „Domnívám se ale, že jsme se těmto tlakům dokázali ubránit, z naší strany měla tato zařízení podporu, aby mohla hledat v každém případě skutečně nejlepší zájem dítěte," tvrdí I. Bartošová.

Koncem minulého kalendářního roku v otevřeném dopisu tehdejšímu ministru Stanislavu Štechovi upozorňovala i na ekonomickou diskriminaci speciálního školství. „Za poslední čtyři měsíce minulého roku jsme nedostali finanční prostředky na asistenty pedagoga ve speciálních školách ve výši cca 10 milionů korun. Tento schodek musel řešit krajský úřad z vytvořené rezervy a částečně tuto situaci musel řešit i kraj ze svého rozpočtu ve výši cca 3 miliony korun. Loni jsme se s ministerstvem školství na pohledu na financování speciálních škol neshodli, ale je dobře, že se současný ministr snažil alespoň částečně tuto oblast ekonomicky narovnat, i když ne prvotně v rámci stanoveného rozpočtu kraji, ale až v polovině roku 2018," říká.

Ministerstvo školství je si podle ní zřejmě nyní vědomo, že kraje nemohou nést náklady na speciální školství v takové míře jako na konci loňského roku, že nemohou suplovat roli, kterou má mít stát. „Představa, že speciální školy dostanou zvýšený příplatek a pokryjí z něho všechny náklady spojené se speciálními potřebami svých žáků, je nereálná. Z něho se dá obvykle zaplatit nižší počet žáků ve třídě, příplatky pro učitele za vyšší obtížnost práce a jeho odbornost, ale na asistenty pedagoga a některé dražší pomůcky to prostě nestačí," vysvětluje I. Bartošová, věcně ale konstatuje, že ne všechny kraje mají na tento problém stejný pohled a podobně kritický názor.

Za své školství chtějí zodpovídat sami

Financování speciálního školství je součástí širší otázky – změny financování celého regionálního školství, kterou ministerstvo školství připravilo a která byla ve Sněmovně v průběhu prázdnin o rok odložena.

„Potřeba změny nastala proto, že selhala metodika rozpisu finančních prostředků krajům, v různých krajích jsou různé podmínky, různá síť a struktura škol, což je jeden z důvodů, proč mají různé kraje s financováním vzdělávání více nebo méně problémů. Jenže s řešením, které připravilo MŠMT, zásadně nesouhlasíme. Možná je navrhovaná koncepce financování obecního školství z centra. Je pochopitelné, že děti v rámci povinného vzdělávání by měly mít v celé republice srovnatelné, stejné podmínky, což stát může (a taky by měl umět) nastavit. Ale právě s navrhovanými pravidly má Plzeňský kraj problém.

goodluz / Shutterstock

Na jedné straně bude mateřským a základními školám umožněno nastavit svůj vzdělávací proces (provozní doba v MŠ vzhledem k počtu dětí ve třídě, dělení vyučovacích hodin atd.) velmi nadstandardně až neekonomicky. Na druhé straně bude značně potlačena pravomoc krajských úřadů v rámci rozepisování rozpočtu na kalendářní rok a při rozpouštění rezervy. Ovšem reforma financování zejména krajem zřizovaného středního školství touto cestou jít nemůže. Ze své podstaty musí být diferencované, v různých krajích existuje různá oborová struktura, z čehož vyplývá i různá ekonomická náročnost, různé organizační možnosti. Proto v tomto segmentu vzdělávání centralismus odmítám, mám oprávněnou obavu, že by naše školy poškodil," prohlašuje I. Bartošová s tím, že reforma financování regionálního školství by se středního školství dotknout neměla. A dodává, že podobná situace je i ve školství speciálním, které se také významně liší kraj od kraje.

Chápe, že oddělení krajského a obecního školství v rámci reformy financování by bylo obtížné, je ale přesvědčena, že by stačilo alespoň pro střední a speciální školství pozměnit pravidla rozpisu prostřednictvím krajských rozpočtů. I to byl důvod, proč v připomínkovém řízení navrhoval Plzeňský kraj nejdříve zamítnutí a pak alespoň čtyřletý odklad startu reformy – v tom čase by podle náměstkyně hejtmána bylo možné najít efektivnější cestu. „K tomu by bylo potřeba zvýšit podíl krajů na rozpočtovém určení daní," poznamenává. Jednoletý odklad je tedy pro ni zklamáním. Za těchto podmínek a za současného nastavení proto reformu financování regionálního školství Plzeňský kraj odmítá.

Doufá v klid pro práci

„Pokud je zákonem o krajích dána krajům kompetence zřizovat střední a spe-

ciální školy a školská zařízení, měly by mít i kompetence k tomu, aby mohly rozhodovat o jejich financování. Navíc se obáváme, že navržený model není dostatečně pokryt finančně. Slyšeli jsme z úst představitelů ministerstva školství několik sum, na kolik by měla reforma přijít, nevěděli jsme ale jedinou analýzu, ze které by finanční nároky vyplývaly. A navíc podle nás hrozí nebezpečí, že nastavený systém přinese výrazný liberalismus z hlediska naplňování tříd, což by mohlo přinést nezvládnutelný nárůst nutnosti státních finančních prostředků, které by školský rozpočet nezvládl," vypočítává své výhrady a obavy I. Bartošová.

Vysvětluje, že školství (nejen střední) Plzeňského kraje má v rámci republiky specifické postavení. V bývalých Sudetech je řídké osídlení, ze kterého plyne i množství málotřídních (tím pádem drahých) škol, které ale nechťejí utlačovat, zavírat. Je tu hodně málopočetných oborů, i v okrajových oblastech chtějí udržet přípravu nových řemeslníků, kteří jsou potřeba. „Na jejich udržení potřebujeme podporu zaměstnavatelů, musíme mít taky možnost najít na podporu některých oborů finanční prostředky. To by nám reforma financování regionálního školství vzala," konstatuje.

Přes všechny výhrady však věří, že letošní školní rok přinese klid a pohodu na práci. „To je věc, která podle mých zkušeností kantorům schází a které se jim po řadu let nedostávalo. Ze všech úrovní, tedy i krajské, se musíme snažit omezovat administrativu. Různými slovy vlastně hovořím o jediném – o podmínkách k práci. Bylo by fajn, kdyby na konci školního roku mohli kolegové ve školách říci, že se zlepšily," shrnuje náměstkyně hejtmána Plzeňského kraje I. Bartošová.